

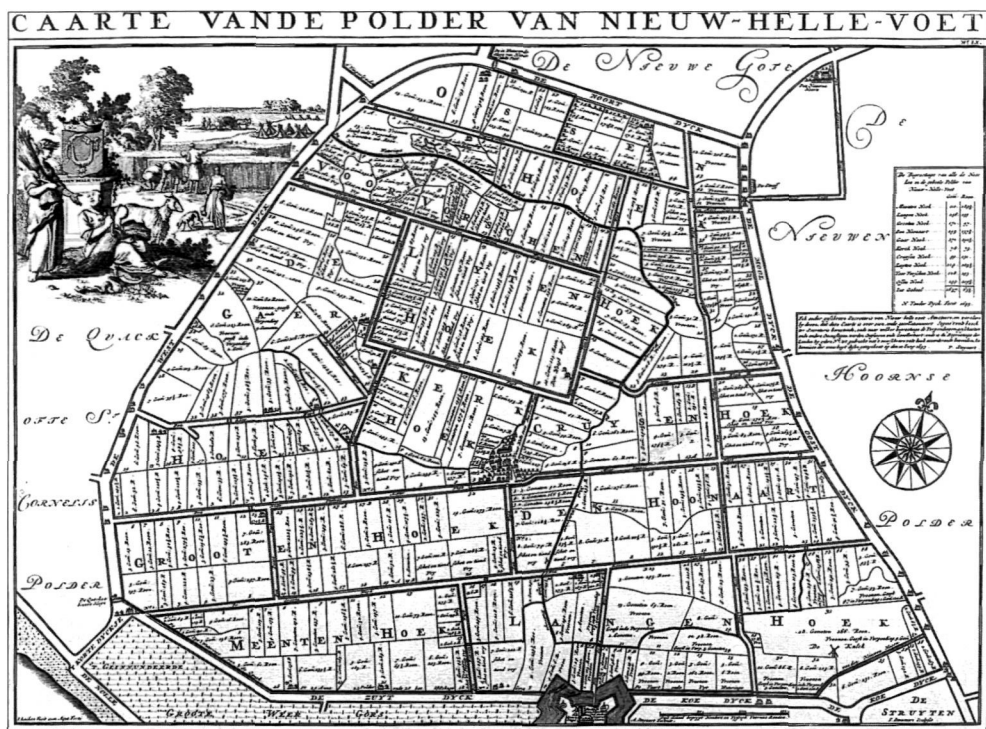
Prekadastrale bronnen op Voorne

ELGER HEERE
EN MARTIJN STORMS

Wie het grondbezit binnen een bepaald gebied of van een bepaalde (rechts)persoon wil uitzoeken kan terecht bij het Kadaster. Dit onderzoek moet dan wel betrekking hebben op de periode vanaf 1832. Voor oudere informatie is men aangewezen op lokale registratie van het grondbezit. Op het Zuid-Hollandse eiland Voorne was de poldersecretaris verantwoordelijk voor die registratie.

In 1630 werd de Generale Dijkkage van Voorne opgericht. Deze instantie hield zich onder meer bezig met het dijk- en duinbeheer en kan derhalve gezien worden als de voorloper van het huidige waterschap De Brielse Dijkkring. De eerste officiële kaart van dit waterschap is de *Caerte van de Landen, gelegen Onder de Generale Dyckage van Voorne* door Nicolaas Stampioen uit 1661. Op deze kaart zijn alle polders aangegeven. Afzonderlijke percelen worden voor het eerst afgebeeld op de eerste gedrukte kaart van Voorne, uitgegeven door Pieter Engelvaart in 1675. Alle percelen zijn genummerd en er is een begeleidend boekje waarin de percelen zijn terug te vinden. Het betreft hier de eerste (pre)kadastrale kaart van Voorne. Deze kaart van Voorne zal niet aan de verwachting hebben voldaan, omdat al in 1695 besloten werd tot de uitgifte van het *Caartboek van Voorne* (Klok, 2001). Dit kaartboek verscheen uiteindelijk in 1701. De landmeter was

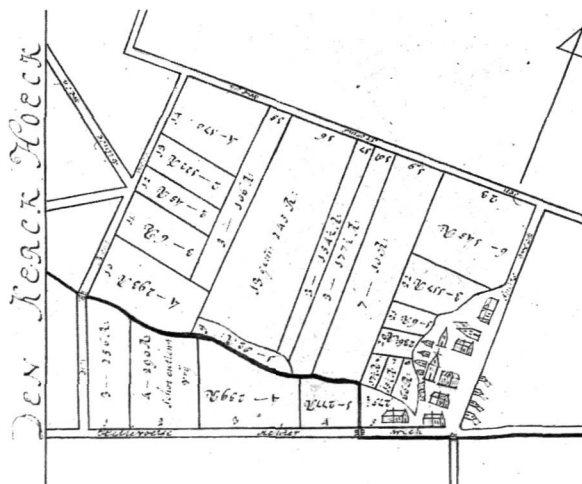
Heyman van Dijck, die een paar jaar eerder het *Caarte-boek van de Heerlijkheid Heenvliet* had gemaakt. Dat kaartboek heeft klaarblijkelijk veel indruk gemaakt, waardoor de niet-geadmitteerde landmeter Van Dijck (Muller en Zandvliet, 1987), de opdracht kreeg van de Generale Dijkkage om de landerijen op Voorne op te meten. De perceelnummers die vermeld worden in het Kaartboek van Voorne komen overeen met die van de kaart van Pieter Engelvaart. Er zijn twee soorten kaartboeken te onderscheiden. In de eerste plaats zijn er kaartboeken van instellingen, zoals abdijen, gasthuizen en weeshuizen. Hun kenmerk is dat de percelen meestal geen aaneengesloten gebied vormen. Het gaat immers om verspreid liggende bezittingen van één instelling. De percelen werden opgemeten en getekend om een overzicht van de grondboekhouding te verkrijgen. Ten tweede zijn er kaartboeken van administratieve gebie-

Kaart 1x uit het 'Caartboek van Voorne': de Kaart van Nieuw-Hellevoet, 1697.

De 'Kerck Houck' in het Kaartboekje van Nieuw Hellevoet, 1701.

den waarin alle percelen werden opgenomen. Deze kaartboeken werden gebruikt ten behoeve van grondadministraties. Voor beide soorten kaartboeken geldt dat het altijd gaat om handgetekende kaarten. Het kaartboek van Voorne is daarop een uitzondering. Voor zover bekend is dit kaartboek het enige dat gedrukt is. Waarom is echter onduidelijk. Zeker is wel dat de kaarten niet alleen in boekvorm zijn verschenen. Door de eeuwen heen zijn er met de ongewijzigde, oorspronkelijke koperplaten nieuwe afdrucken gemaakt. Wie onderzoek wil doen naar het grond-

Gezicht op Nieuw-Helvoet en de Kerck-Houck.

van het kadaster. Vanaf dat moment is de grondregistratie in Nederland uniform en zijn de veldboeken overbodig geworden. Naast het Kaartboek van Voorne bezit het Streekarchief Voorne-Putten en Rozenburg een kaartboek van de polders van Nieuw-Helvoet en de Quack. Het is een klein boekje, 16 x 20 cm met 19 bladen en ongekleurde

kaarten. Het is ongedateerd en er is geen landmeter vermeld. Wanneer dit kaartboekje naast het Kaartboek van Voorne wordt gelegd, vallen de overeenkomsten meteen op. De handschriften en topografische kenmerken lijken dermate veel op elkaar, dat ervan uitgegaan kan worden dat de boeken in dezelfde periode vervaardigd zijn. Rest de vraag wat het eerst vervaardigd is: het kaartboek van Nieuw-Helvoet of het kaartboek van Voorne? Een vergelijking van de topografie biedt uitkomst. Op kaart ix van het Kaartboek van Voorne, gedateerd 1697, is de Zuyt Dijk getekend. In 1701 is deze dijk echter verlegd (Walters, 1993). Deze verlegging, *Den Nieuwen Zee Dijk*, is zichtbaar in het kaartboek van Nieuw-Helvoet. Gezien de overeenkomsten zal het kaartboek van Nieuw-Helvoet dus kort na 1701 vervaardigd zijn. Waarschijnlijk is het in opdracht van de secretaris van de polder Nieuw-Helvoet vervaardigd, die daarmee een wat handzamer boekje had.

PRE-CADASTRAL MAPS OF VOORNE (SOUTH-HOLLAND)

The names of landowners on Voorne are written in so called fieldbooks. The fieldbook of Nieuw-Helvoet starts in 1673. The lots mentioned in the fieldbook are drawn by precadastral maps, from which the Mapbook of Voorne is the most well known.

LITERATUUR

- KLOK, J. (2001). *Kaartboek van Voorne*, 2e editie, Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- MULLER, E. EN K. ZANDVLIET (1987). *Admissies als landmeter in Nederland voor 1811*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- WALTERS, J.J. (RED.) (1993). *Uit de geschiedenis van Nieuw-Helvoet*. Stichting Historie Hellevoetsluis, Hellevoetsluis.